

ĐẠI HỌC THÁI NGUYÊN
TRƯỜNG ĐẠI HỌC SƯ PHẠM

DƯƠNG HỒNG THÁI

CÁI NHÌN NGHỆ THUẬT VÀ THẾ GIỚI NHÂN VẬT
TRONG TRUYỆN NGẮN CỦA NHÀ VĂN
ĐỖ BÍCH THÚY

Chuyên ngành: Văn học Việt Nam

Mã số: 60.22.01.21

LUẬN VĂN THẠC SĨ NGÔN NGỮ
VÀ VĂN HÓA VIỆT NAM

Người hướng dẫn khoa học: PGS.TS. Đào Thủy Nguyên

THÁI NGUYÊN - 2016

LỜI CAM ĐOAN

Tôi xin cam đoan luận văn khoa học: "*Cái nhìn nghệ thuật và Thế giới nhân vật trong truyện ngắn của nhà văn Đỗ Bích Thủy*" là của riêng tôi . Các số liệu, kết quả nghiên cứu trong luận văn là trung thực và chưa từng được ai công bố trong bất cứ công trình nào khác.

Tác giả luận văn

Dương Hồng Thái

LỜI CẢM ƠN

Để hoàn thành luận văn này tôi xin chân thành cảm ơn:

Ban Giám hiệu, Ban Chủ nhiệm khoa Ngữ Văn, Bộ phận sau Đại học phòng Đào tạo trường Đại học Sư phạm - Đại học Thái Nguyên.

Các thầy cô giáo ở Viện Văn học, trường Đại học Sư phạm I Hà Nội, Trường đại học Sư Phạm Thái Nguyên đã trực tiếp dạy tôi trong suốt khoá học

Đặc biệt, tôi xin được bày tỏ lòng biết ơn sâu sắc đến PGS.TS Đào Thuỷ Nguyên, người đã động viên giúp đỡ tôi rất nhiều trong suốt quá trình viết luận văn. Cuối cùng tôi cũng xin chân thành cảm ơn gia đình, bạn bè, đồng nghiệp đã động viên và giúp đỡ tôi trong suốt quá trình học tập và nghiên cứu.

Tác giả luận văn

Dương Hồng Thái

MỤC LỤC

LỜI CAM ĐOAN	i
LỜI CẢM ƠN	ii
MỤC LỤC	iii
MỞ ĐẦU	1
1. Lí do chọn đề tài	1
2. Lịch sử vấn đề	2
3. Mục đích nghiên cứu	7
4. Đối tượng, phạm vi nghiên cứu	7
5. Phương pháp nghiên cứu	8
6. Đóng góp của luận văn	8
7. Cấu trúc của luận văn	8
NỘI DUNG	9
Chương 1: QUAN NIỆM NGHỆ THUẬT VỀ HIỆN THỰC VÀ CON NGƯỜI TRONG TRUYỆN NGẮN CỦA ĐỖ BÍCH THÚY	9
1.1. Nhà văn Đỗ Bích Thúy	9
1.1.1. Tiểu sử, cuộc đời, con người	9
1.1.2. Truyện ngắn trong sáng tác của Đỗ Bích Thúy	11
1.2. Quan niệm nghệ thuật về hiện thực trong truyện ngắn của Đỗ Bích Thúy	14
1.2.1. Hiện thực cuộc sống phong phú	15
1.2.2. Hiện thực cuộc sống đa chiều, đa diện	17
1.3. Quan niệm nghệ thuật về con người trong truyện ngắn của Đỗ Bích Thúy	19
1.3.1. Con người bi kịch	20
1.3.2. Con người đánh mất nhân cách trước tác động của hoàn cảnh	22
1.3.3. Con người mang những giá trị văn hóa truyền thống	23
Chương 2: CÁI NHÌN NGHỆ THUẬT TRONG TRUYỆN NGẮN CỦA ĐỖ BÍCH THÚY	27

2.1. Khái niệm “Cái nhìn nghệ thuật”	27
2.2. Cái nhìn nghệ thuật trong truyện ngắn của Đỗ Bích Thúy	29
2.2.1. Cái nhìn hiện thực giàu tính phân tích, giàu giá trị nhân văn	29
2.2.2. Cái nhìn tinh tế, nhạy cảm, giàu chất thơ	35
2.2.3. Cái nhìn sắc sảo trong sự lựa chọn chi tiết điển hình và sự liên tương so sánh bất ngờ thú vị	40
Chương 3: THẾ GIỚI NHÂN VẬT TRONG TRUYỆN NGẮN CỦA ĐỖ BÍCH THÚY	45
3.1. Nhân vật và vai trò của nhân vật trong tác phẩm văn học	45
3.1.1. Khái niệm nhân vật văn học	45
3.1.2. Vai trò của nhân vật trong tác phẩm văn học	46
3.1.3. Khái quát chung về thế giới nhân vật trong truyện ngắn của Đỗ Bích Thúy .	49
3.2. Các kiểu nhân vật trong truyện ngắn của Đỗ Bích Thúy	51
3.2.1. Nhân vật mang số phận bất hạnh	51
3.2.2. Nhân vật dũng cảm vượt lên hoàn cảnh số phận	56
3.2.3. Nhân vật nhân hậu, giàu lòng vị tha	60
3.2.4. Nhân vật tha hóa	64
3.3. Nghệ thuật xây dựng nhân vật trong truyện ngắn của Đỗ Bích Thúy	66
3.3.1. Nghệ thuật miêu tả ngoại hình	67
3.3.2. Nghệ thuật phân tích tâm lí nhân vật	70
3.3.3. Nghệ thuật sử dụng ngôn ngữ	73
3.3.4. Nghệ thuật tạo tình huống truyện	78
KẾT LUẬN	82
TÀI LIỆU THAM KHẢO	84

MỞ ĐẦU

1. Lí do chọn đề tài

1.1. Đỗ Bích Thúy là nhà văn nữ xuất sắc của nền văn học Việt Nam đương đại. Đề tài chủ yếu của chị là viết về miền núi, bên cạnh đó chị còn sáng tác về đề tài đô thị trong cuộc sống mới, và ở đề tài nào chị cũng đạt được những thành công đáng kể. Các sáng tác văn chương của Đỗ Bích Thúy tạo dấu ấn trong lòng người đọc bởi văn phong nhẹ nhàng, tinh tế, sâu sắc giàu giá trị hiện thực và giá trị nhân đạo.

Đỗ Bích Thúy là cây bút sáng tác miệt mài. Trong chặng đường hơn 15 năm sáng tác, nhà văn cho ra đời 13 tập truyện với nhiều thể loại khác nhau, từ truyện ngắn đến truyện vừa, tản văn, kịch bản phim, truyện cho thiếu nhi và cả tiểu thuyết lịch sử. Ở thể loại nào, chị cũng ghi được những dấu ấn riêng. Văn chương của Đỗ Bích Thúy đậm thắm chữ “*Tình*”. Tình của con người và cảnh vật được thể hiện qua từng câu chữ, từng trang văn. Đó chính là nét riêng khiến cho độc giả luôn yêu mến các tác phẩm của chị.

1.2. Trong các sáng tác của Đỗ Bích Thúy, có lẽ thành công hơn cả là thể loại truyện ngắn. Và như nhà thơ Trần Đăng Khoa có nói: *“Truyện chị viết rất giản dị, nhiều truyện không có cốt hoặc có cốt thì cái cốt truyện cũng rất lỏng lẻo, mờ nhạt. Bởi thế nên truyện của Đỗ Bích Thúy thường không tóm tắt được, vì chẳng có gì để tóm tắt. Vậy mà chị vẫn dựng được một tác phẩm hoàn chỉnh, hấp dẫn trong treo và nói buốt...”* [42, tr.8]). Đỗ Bích Thúy là con người có tính cách trầm lặng, sống nội tâm, vì thế mà truyện ngắn của chị cũng luôn sâu sắc cả về nội dung và hình thức nghệ thuật. Lời văn của chị rất nhẹ nhàng bình thản nhưng vô cùng nhức nhối và đặc biệt nó luôn có sức lan tỏa mạnh mẽ trong tâm hồn người đọc.

1.3. Thi pháp học là một bộ môn nghiên cứu văn học. Đối tượng của thi pháp học là tính quy luật nội tại của quá trình sáng tạo nghệ thuật văn chương. Hình thức là phương thức tồn tại và biểu hiện của nội dung. Khám phá hình

thức nghệ thuật để nắm bắt nội dung, đi theo con đường của thi pháp, ta sẽ hình dung được tầm vóc tư duy nghệ thuật của nghệ sĩ, chiều sâu khả năng phản ánh hiện thực và vẻ đẹp thẩm mỹ của tác phẩm. Chính vì vậy, việc nghiên cứu truyện ngắn của nhà văn Đỗ Bích Thúy từ góc độ thi pháp: **“Cái nhìn nghệ thuật và Thế giới nhân vật”** sẽ giúp chúng ta hiểu rõ hơn về những giá trị hiện thực và vẻ đẹp thẩm mỹ của truyện ngắn Đỗ Bích Thúy.

1.4. Trong các sáng tác văn chương của mình nhà văn Đỗ Bích Thúy luôn có cái nhìn hiện thực giàu tính phân tích; cái nhìn tinh tế nhạy cảm giàu chất tạo hình, giàu chất thơ và cái nhìn sắc sảo trong sự lựa chọn những chi tiết điển hình cùng sự so sánh liên tưởng bất ngờ thú vị. Cái nhìn đó giúp chị xây dựng được một thế giới nhân vật độc đáo, đa dạng và phong phú dựa trên cảm hứng nhân đạo sâu sắc. Chúng tôi nhận thấy ở Đỗ Bích Thúy một tài năng văn chương nghệ thuật độc đáo, một sự học hỏi, trau dồi và một sự nỗ lực đáng khâm phục. Chị xứng đáng được coi là một hiện tượng văn học đầu thế kỉ XXI. Với mong muốn được khám phá sâu sắc hơn nữa vẻ đẹp của văn học đương đại nước nhà và muốn thể hiện lòng yêu mến với một tài năng văn học, chúng tôi chọn đề tài: **“Cái nhìn nghệ thuật và Thế giới nhân vật trong truyện ngắn của nhà văn Đỗ Bích Thúy”**. Chúng tôi tin tưởng rằng, đây sẽ là những khía cạnh thực sự độc đáo và hấp dẫn trong truyện ngắn của nhà văn Đỗ Bích Thúy, đáng để cho chúng ta tìm hiểu và nghiên cứu.

2. Lịch sử vấn đề

2.1. Tình hình nghiên cứu chung về truyện ngắn của Đỗ Bích Thúy

Nhà văn Đỗ Bích Thúy đến với văn học như một cái duyên đã định sẵn. Chị học về ngành tài chính kế toán, sau đó đi làm báo, rồi đi học tiếp và bắt đầu sáng tác văn chương. Thế nhưng ngay từ những tác phẩm đầu tiên chị đã gặt hái được những thành công đáng kể. Những truyện ngắn đầu tay của chị là **Sau những mùa trăng, Ngải đắng ở trên núi và Đêm cá nổi** đã đạt giải nhất cuộc thi viết truyện ngắn của tạp chí Văn nghệ Quân đội năm 1998-1999.

Truyện ngắn của Đỗ Bích Thúy ngày càng sâu sắc và ngày càng đạt được sự chín muồi về phong cách sáng tác. Từ chính sự thành công ở những tác phẩm truyện ngắn đầu tay đó mà tên tuổi của Đỗ Bích Thúy ngày càng được khẳng định rõ ràng hơn. Nhà văn đã có những quan niệm riêng về cuộc sống và con người trong cuộc sống hiện đại, một cuộc sống trong nền kinh tế thị trường đầy những bon chen, thậm chí đã có những sự tha hóa, đổi thay trong nhân cách của con người, nhưng trên hết nhà văn vẫn luôn nhìn ra được những vẻ đẹp nhân văn ẩn sâu trong tâm hồn của con người từ chính những đổi thay đó.

Trong bài báo *Từ truyện ngắn của một người viết trẻ* đăng trên báo Văn Nghệ trẻ (số 3/2005) nhà văn Lê Thành Nghị đánh giá về văn phong cách của Đỗ Bích Thúy một cách khái quát: “*Chúng ta sẽ bước vào một không gian lạ, không gian có núi cao, trời rộng của vùng núi phía Bắc, nơi từ đó nhìn xuống, dòng sông Nho Quế chỉ còn bé như sợi chỉ dưới chân núi Mã Pí Lèng*” [20]. Một không gian của hoa, lá, rừng... của thiên nhiên Tây Bắc đẹp nao lòng người đã đi vào trang văn trang thơ của bao thế hệ thi ca. Có rất nhiều nhà văn sáng tác về đề tài miền núi thành công, Đỗ Bích Thúy sáng tác về miền núi theo cách của riêng mình. Từ chính sự gắn bó, sự trải nghiệm và từ tình yêu quê hương xứ sở, và bằng nét tài hoa nghệ sĩ nhà văn thực sự đã khiến cho người đọc xao xuyến khi khám phá về miền núi qua những trang văn của chị.

Nhà văn Chu Lai - một cây bút kì cựu trong làng văn có bài: *Cái duyên và sức gọi của hai giọng văn trẻ* đăng trên tạp chí Văn nghệ Quân đội tháng 7/2001. Ông cho rằng các truyện ngắn của Đỗ Bích Thúy như những “*Món ăn lạ*” đậm chất dân gian của hương vị núi rừng với những nét ăn, nét ở, phong tục tập quán còn giữ nguyên vẻ hoang sơ thuần phác. Đỗ Bích Thúy viết về miền núi nói riêng và viết về cuộc sống hiện đại nói chung đều khiến cho người đọc có cảm giác như được thưởng thức những “*Món ăn lạ*” vừa nguyên sơ tinh khiết rất Đỗ Bích Thúy lại vừa thấm đẫm cảm xúc của cuộc sống hiện đại.

2.2. Tình hình nghiên cứu về Cái nhìn nghệ thuật và Thế giới nhân vật trong truyện ngắn của Đỗ Bích Thúy

Cái nhìn nghệ thuật và Thế giới nhân vật là những phương diện nổi bật của thi pháp học. Khi có cái nhìn nghệ thuật phong phú và sâu sắc sẽ giúp cho nhà văn thể hiện được rõ những quan điểm về cuộc sống hay tư tưởng nghệ thuật với độc giả. Đồng thời sẽ giúp nhà văn xây dựng được một thế giới nhân vật độc đáo và hấp dẫn trong các tác phẩm văn học của mình.

Trong văn xuôi đương đại có rất nhiều nhà văn xuất sắc viết về cuộc sống hiện thực. Đỗ Bích Thúy là một trong những nhà văn đó. Ngòi bút của chị càng viết càng tươi tắn, đa dạng và điêu luyện. Nhà thơ Trần Đăng Khoa đã dành rất nhiều tình cảm yêu mến của mình cho nhà văn Đỗ Bích Thúy. Ông nhận định rằng: “*Cũng như Tô Hoài, Ma Văn Kháng, ngòi bút chị không chỉ sinh động, đầm thắm khi viết về miền núi, mà chị cũng rất tài tình, tinh tế khi viết về Hà Nội, viết về miền xuôi*”. [42, tr7]

Đọc truyện ngắn của Đỗ Bích Thúy chúng ta phát hiện ra những cái nhìn mang chiều sâu tư tưởng. Hiện thực của cuộc sống hiện đại hiện lên trên những trang văn của chị đa chiều và sâu sắc. Thiên nhiên và cuộc sống con người không những ở miền núi mà cả ở đô thị trong cuộc sống mới với những nét thi vị đầy chất thơ cũng luôn có sức cuốn hút kì lạ với độc giả. Bên cạnh đó là sự sắc sảo trong việc lựa chọn những chi tiết điển hình đưa vào các tác phẩm và sử dụng những lời so sánh ví von độc đáo.

Đỗ Bích Thúy là một nhà văn luôn trau dồi và tìm tòi sáng tạo những cái mới. Vì thế chị ngày càng có cái nhìn nghệ thuật sâu sắc, độc đáo và đặc biệt thế giới nhân vật của Đỗ Bích Thúy cũng ngày càng đa dạng và phong phú hơn. Từ sau những truyện ngắn đầu tay như: ***Sau những mùa trăng, Ngải đắng ở trên núi, Đêm cá nỏ...*** Đỗ Bích Thúy đã sáng tác liên tục và cho ra đời rất nhiều truyện ngắn hay và đặc sắc khác. Đồng thời càng viết chị càng khẳng định được những cái nhìn nghệ thuật sắc sảo và chân thực của mình trước hiện

thực cuộc sống. Tác giả Nguyễn Văn Thọ trong bài viết *Nhà văn Đỗ Bích Thúy, ở phố nhớ rừng* viết: “*Dạng văn của Đỗ Bích Thúy ở các truyện ngắn mang màu sắc u buồn như điệu khèn Vợ chồng A Phủ năm nào của Tô Hoài, nhưng lại đầy những chi tiết làm nhiều người ở nhiều vùng đất, kể cả hải ngoại ấn tượng, như cái thìa gỗ, như tiếng đàn môi và cả những quan sát tinh sát tinh tế mà chỉ có một trái tim nhạy cảm mới có thể nhận ra*”. [45]

Nhà văn Trung Trung Đĩnh trong bài viết: *Độc truyện ngắn Đỗ Bích Thúy* in trên báo Văn Nghệ số 5 ra ngày 3/2/2007 đã có cảm nhận khá sâu sắc: “*Đỗ Bích Thúy có khả năng viết truyện về cảnh sinh hoạt truyền thống của con người vùng cao một cách tài tình. Không truyện nào là không kể về cách sống, lối sinh hoạt, nét ăn ở, và quang cảnh sinh hoạt lễ hội, phong tục tập quán. Truyện nào cũng hay, cũng mới, cũng lạ mặc dù tác giả không hề cố ý đưa vào chi tiết lạ. Thế mà đọc đến đâu ta cũng sững sờ và bị chinh phục bởi những chi tiết rất đặc sắc chỉ người miền núi mới có*” [7]. Giọng văn của Đỗ Bích Thúy lạnh lùng, trầm mặc như chính con người của chị, thế nhưng đằng sau những trang văn ấy là một tâm hồn với sự vận động dữ dội. Tả cảnh mà gửi gắm ở đó biết bao tình. Đỗ Bích Thúy rất có tài trong cách sử dụng ngôn ngữ và cách tạo tình huống truyện. Chị cũng luôn tạo được những tình huống truyện độc đáo và hấp dẫn, đặc biệt là những tình huống kể đan xen thời gian quá khứ và hiện tại luôn bất ngờ và thú vị.

Thế giới nhân vật trong truyện ngắn của Đỗ Bích Thúy cũng vô cùng phong phú, đa dạng và hấp dẫn người đọc. Khi viết về đề tài miền núi, nhà văn đề cập đến nhân vật người phụ nữ với những số phận bất hạnh và thiệt thòi trong cuộc sống hay những nhân vật là những con người bị tha hóa trước cám dỗ của cuộc sống hiện đại... Khi viết về miền xuôi, về cuộc sống đô thị, nhà văn cũng đi sâu vào khám phá từng ngõ ngách tâm hồn, những rung động nhạy cảm của con người trước guồng quay bộn bề của cuộc sống... Ở dạng đề tài nào, nhà văn cũng chinh phục được những độc giả bằng lối viết rất riêng và độc đáo của mình.